

Čemu otroški dispanzer?

Dr. Zdenka Humar

Zdravstvena zaščita otroka je prva skrb vsake napredne države, ker ji zagotavlja napredek. Da je taka zaščita učinkovita, mora zajeti vso razvojno dobo otroka — od spočetja do konca razvoja. To je dolga doba in je ni mogoče organizirano zajeti v delu ene same ustanove. Posebnosti razvoja samega, okolje in z njim povezani specifični pogoji, ki vplivajo na rast in razvoj ter na zdravje otroka, so narekovali pri nas delitev zdravstvene zaščite otroka na tri zaokrožene enote glede na starost otroka:

1. antenatalna zaščita, ki obsega dobo od spočetja do rojstva;
2. zaščita dojenčka in predšolskega otroka, ki zajame otroke od rojstva do vstopa v šolo;
3. zaščita šolskega otroka in mladincev, ki skrbi za otroke po vstopu v šolo.

Otroški dispanzer, ki je bil letos ustanovljen v Ljubljani, ima nalogo, skrbeti za dojenčka in predšolskega otroka v zdravju in boleznih. Ob svoji ustanovitvi je prevzel vse posvetovalnice za matere in otroke, ki so že obstajale na področju mesta, vse ambulante za bolne otroke, ki so do tedaj delovale v sklopu ljubljanske Poliklinike, in pa ambulanto Pediatrične klinike.

Kakšne so perspektive otroškega dispanzerja po organizacijski plati?

Na vrtu ob Dečjem domu se dovršuje pritlična novogradnja po zamisli dr. Avčina in načrtih ing. Platnerja. Tu raste center bodočega dispanzerskega dela. Razen splošnih pregledov zdravih in bolnih otrok, kot jih vrši vsak drug dispanzer, bodo v centru še specialni pregledi (rentgenski, ušesni, zobni, očesni, psihiatrični), pripravljala in delila se bo dietna hrana ogroženim in bolnim dojenčkom ter iz posebne zbiralnice (laktarij) žensko mleko. Na posameznih sektorjih bodo delovali področni dispanzerji, katerih zametek so sedanje posvetovalnice in ambulante. Področni dispanzerji bodo kot posebne funkcijske enote delali v stavbah novih zdravstvenih domov, ki se pripravljajo in jih bo predvidoma 9. Področni dispanzerji bodo skrbeli za zaščito otroka v svojem sektorju, na specialne preglede pa bodo pošiljali otroke v centralni dispanzer.

Po delovni plati mora zajeti otroški dispanzer vso problematiko otroškega zdravstva v zgoraj navedenih razdobjih. Ker skrbi za otroke v zdravju in boleznih, je to preventivno-kurativna ustanova, vendar je njegova glavna funkcija preventivna s posebnim poudarkom na zdravstveni prosveti. S svojim delom znižuje morbidnost in mortaliteto otrok, ali z drugimi besedami povedano — otroški dispanzer je instrument socialne pediatrije. Delo, ki ga vrši, je torej mnogostransko in ga bomo v naslednjem poskušali razčleniti.

Skrb za zdravega otroka. Zdrav otrok je — če uporabimo definicijo svetovne zdravstvene organizacije — tisti, ki živi v telesni, duševni in ekonomski blaginji, ne pa samo tisti, ki ni bolan ali oslabil. Naslednje naloge so zato važne v skrbi za zdravega otroka:

1. Skrb za normalen telesni razvoj. Kontrola telesnega razvoja se mora vršiti v rednih časovnih razdobjih. En sam pregled otroka nam pokaže le trenutno razvojno stopnjo otroka, iz česar ne moremo — razen pri velikih odklonih od normale — sklepati, da so na delu činitelji, ki otroku škodujejo, ker je pač vsak otrok bitje zase in ga ne moremo spraviti v umeten razvojni kalup.

2. Skrb za zdravstveno stanje otroka. Tudi zdravstveno stanje je treba stalno kontrolirati. Le na ta način zgodaj odkrijemo bolezní in zgodaj zaje-memo nastajanje telesnih okvar, sluha, ortopedske okvare itd. in s pravočas-nimi ukrepi povrnemo otroku zdravje oziroma preprečimo razvoj hujših de-fektov, ki napravijo iz otroka za vse življenje invalida.

3. Skrb za normalen duševni razvoj omogoča zgodnjo triažo duševno okvarjenih otrok:

— popravljive okvare, pri katerih s pravilnimi zdravstvenimi ukrepi do-sežemo ozdravljenje;

— lažje okvare, ki se sicer ne dajo odpraviti, pri katerih pa vendar s specialno vzgojo omogočimo, da postanejo ti otroci nekoč lahko samostojni in so sposobni skrbeti sami zase;

— hude okvare; taki otroci niso dostopni nobeni vzgoji.

4. Skrb za pravilno prehrano. Pravilna prehrana je med najvažnejšimi nalogami zdravstvene zaščite otroka, ker je to prvi pogoj za normalen razvoj otroka in osnovno profilaktično sredstvo proti vsem vrstam bolezní. Pra-vilno hranjen otrok redkeje oboli, če pa že oboli, bolezen laže prestaja. Pri pravilni prehrani je zlasti potrebno poudariti dojenje in prehrano malega otroka, ki je pri nas često zelo pomanjkljiva, posebno glede na beljakovine in vitamine. Na slabo prehrano ne kaže samo zastoj v razvoju, temveč tudi razne bolezní: driske, anemije, pa tudi rahitis in kožne bolezní.

5. Zaščita pred nalezljivimi boleznimi. Cepljenja, ki ščitijo otroke pred akutnimi infekcijskimi boleznimi in tuberkulozo, bodo morali vršiti dispan-zerji, vsak na svojem področju. S tem bomo prešli na individualno cepljenje, ki bo omogočilo pri vsakem otroku najti primeren čas za ta poseg.

6. Zdravstvena vzgoja, ki jo vrši strokovno osebje dispanzerja s tem, da individualno pri vsakem pregledu in obisku podučuje matere.

Naštete funkcije vrši dispanzer pri otrocih do 7 let v svojih posveto-valnicah. Delo posvetovalnice presojamo ne po številu prvih, temveč po šte-vilu ponovnih pregledov, ker le-ti so nam dokaz, da je otrok pod stalno kon-trolo, ki edina zagotovi dobro zaščito otroka. Pri tem pomaga posvetovalnicam patronažna služba. Patronažne sestre, ki vršijo obiske na domovih, kontrolirajo:

1. otroka in njegovo zdravstveno stanje ter opozarjajo matere na redni obisk v posvetovalnici;

2. telesno in duševno nego ter vzgojo otroka in s podučevanjem staršev vršijo zdravstveno prosveto na domovih;

3. otrokovo okolje in socialno-ekonomske razmere, ki jih urejujejo s pod-učevanjem staršev in posredovanjem pri raznih forumih.

Skrb za bolnega otroka. V dispanzerskih ambulantah se vršijo pregledi bolnih otrok in njih zdravljenje. Prizadevati si je treba, da se mali otrok vedno, če je le mogoče, zdravi doma in ne v bolnišnici. S tem preprečimo ločitev matere od otroka, ki je v tej dobi lahko vzrok hudih duševnih okvar, ki otroku za vse življenje dajo svoj škodljivi pečat.

Če ni možno, da mati prinese svojega bolnega otroka v ambulanto, ga mora zdravnik pregledati na domu. Želeti bi bilo, da bi take obiske vršil zdravnik dispanzerja, na katerega področju bolni otrok stanuje, ker bo otroka poznal že iz posvetovalnice in bo zato laže ocenil njegovo bolezen. Pravilno izpolnjevanje zdravnikovih navodil in nego otroka pa naj bi nadzirala dispan-

zerska sestra, ki bo materi ob otrokovi postelji pokazala vse potrebne ukrepe. Obenem bo poročala zdravniku o zdravstvenem stanju otroka.

Posebne naloge dispanzerja. Razen naštetih ima dispanzer še vrsto specialnih dolžnosti:

1. proučevanje zdravstvene problematike. V ta namen mora zbirati vse potrebne podatke in imeti urejeno statistično službo. Na temelju statističnih zaključkov mora ugotavljati:

a) vzroke, ki zavirajo normalen razvoj otrok, pri čemer mora ugotoviti najvažnejše činitelje in jih odstraniti;

b) vrsto bolezni, ki se najpogosteje pojavljajo, in izvesti dobro zaščito in zdravljenje;

c) najpogostnejše vzroke smrti mora podrobno raziskati in z učinkovitimi ukrepi preprečevati umiranje otrok;

2. zdravstveno nadzorstvo nad ustanovami za male otroke, kot so jasli, otroški vrtci;

3. zdravstvena vzgoja staršev, ki jo vršijo nenehno vsi zdravstveni kadri dispanzerja, se mora v centru dopolniti z izvedbo praktičnih tečajev za starše. Kratki tečaji o razvoju otroka, o negi zdravega in bolnega otroka, o prehrani otroka v raznih starostnih dobah, o najvažnejših infektivnih boleznih in njihovi profilaksi, o mentalni higieni itd. naj skupno s filmi in smotrno organiziranimi razstavami pomagajo staršem v skrbi za njihove najmlajše;

4. vzgoja strokovnega kadra je učna naloga otroškega dispanzerja, ki bo vršil tudi nalogo demonstracijskega centra. Vsi kadri, ki morajo skrbeti za zdravje otroka, se bodo lahko tu seznanjali z otroško zdravstveno problematiko, tako tisti, ki se šele šolajo — gojenke šol za medicinske sestre in otroške negovalke, študenti medicine — kot tisti, ki izpopolnjujejo svoje znanje — že diplomirane sestre, zdravniki, zdravniki na specializaciji.

Čemu torej otroški dispanzer? Da z vsemi sredstvi in prijemi, ki jih zmoremo, zboljšamo zdravje naših dojenčkov in predšolskih otrok.

O delu medicir

Ime ustanove san
označuje posebno de
te ustanove temelji v
zdravo nosečo ženo na
In kaj pravzaprav je
noseča žena utrjuje, k
kako naj živi, da si
pravilno. Da bi pa bi
(poleg splošno veljav
noseče žene, ob katerem se odkrijejo z enim morda nepomembna znamenja, ki

alnici za noseče*

žene — že samo po sebi
entivnem zdravstvu. Delo
lim na posvetovanje med
o, babico na drugi strani.

Predvsem: kako naj se
no razvedrilo — skratka,
rokov organizem razvijal
ženo ravno njej primerni
anju zdravstveni pregled

* Problematiki te ustanove, ki ji pri nas šele utiramo pot, nameravamo posvetiti v prihodnje več člankov. Za uvod objavljamo članek, ki razčlenjuje vlogo medicinske sestre v tej ustanovi. — Op. ur.